

IZHAJA VSAK PELEK.
Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . „ 2.—
četrtletna . . . „ 1.—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 4.

V Ljubljani, 25. decembra 1914.

Leto X.

Franc Kerhne:

Božični pozdrav.

Božič prihaja k nam, oni prelepi, v srce segajoči, poezije polni prazniki, ob katerih ugasne vsa človeška strast in se človeku zdi, da je odprt na nebu kosček nebes. »Glej, zvezdice božje migljajo lepo, odprto široko je sveto nebo!«

Pretresljivi so letošnji božični prazniki in božičnega duha ni veliko na njih. »Mir ljudem na zemlji!« tako priščno doni ona večno lepa angelska pesem sem doli na zemeljske poljane ali njeni akordi so izgube v strašnem grmenju topov, med prasketanjem pušk, med bombami in granatami! Božična luč je obledela in nemo in blede seva na tisoče grobov na sneženih poljanah in umira na očeh umirajočih junakov. Božični praznik kuka skozi oknja v naše hiše in trka na vrata naših družin. Vsako leto je prihajal in vsako leto je razlil koš veselja pred naše jaslice in naša božična drevesa. Danes so prazni naši domovi, suha so božična drevesa in v jaslih komaj da brli lučka! Naši očetje in naši bratje leže zakopani tam daleč proč v mrzlih snegovih in brezčutnih gozdovih v viharju granat in v morilnem ognju, boreč se za pravice in gorek kotichek svojega doma. Božični praznik pa stoji na pragu in meče svoj odsev na solzne oči naših mater in začudene obraze naših otrok.

In vendar pozdravljen nam božični praznik, ti praznik miru, ti praznik luči, veselja, sreče in našega rešenja. Še nikdar nismo čutili na zemlji tako jasno in tako trpkno, da brez tebe ni življenja, ni sreče, ni miru, ne veselja. Tam, kjer tebe ni, vlada smrt s svojim strupenim dihom in mrzlo železo s svojim brezčutjem.

Človeštvo je izgubilo svoj Božič, vero v Luč sveta, v Solnce, ki ogreva človeško dušo in v tistem hipu je obljela zemljo smrtna senca. Današnji časi nam pišejo s prstom na steno, da se nam bliža viharna noč brez konca in kraja, temna kakor grob, globoka kakor globočine morja in strašna kakor pogled smrti. Zato pa nocoj k jaslicam, nazaj k betlehemskega Detetu, k Rešeniku sveta! Tam je ključ k vratam miru in sprave in izhod na svetlo cesto,

Prokletstvo bogastva.

On je bil zelo marljiv in priden. Kmalu je postal zelo spreten korespondent. Gospodar se je zanesel popolnoma nanj. Poverjeval mu je celo take posle, ki jih sicer trgovci sami izvajajo.

Ko je Kamnar tako pridno služil na svojem novem mestu četrta leta, je postal pozoren nanj neki tvorničar. Ponudil mu je v svoji pisarni mesto dopisovalca s precejšnjo plačo. Njegov dosedanj gospodar mu je izstavil najboljše izpričevalo.

Kamnarjevi tovariši so bili popolnoma zadovoljni, ko je odšel. Ko je namreč prišel naprej, je postal samoljuben in brezobziren: večkrat je tudi ovajal svoje tovariše skrivaj gospodarju.

III.

Vlado Kamnar nastopi svojo novo službo pri bogatem tvorničarju Bradovu. Udomači se kmalu. Bogastvo, dobiček, velike razmere, več sto delavcev nepopisno učinkuje nanj. Kmalu si pridobi, kupčijsko je bil zelo sposoben, popolno zadovoljnost svojega novega gospodarja. Hitreje, kakor si je predstavljal je prišel naprej. Predvsem ga

kjer imamo vsi dovolj prostora za življenje miru in ljubavi!

Težki so časi, pod katerimi ječijo naša srca. Ali mi narod delavcev gremo skozi nje kakor je šel plamen skozi izraelsko vojsko, ki je oslepel sovražnika in vлил ognja v duše borcev. Bili smo nakovalo, ali težka kladiva nas niso zdrobila, šli smo kakor železo skozi ogenj, in ogenj nas je ustvaril.

Slovensko ljudstvo in delavstvo je prebilo hude boje v neizčrpljivem upanju v Božjo modrost in previdnost, ki nikdar ne zapusti svojih. In danes stoji enakopravno, roko v roki, s rco s srcem v bojnih vrstah na bojnem polju za pravice države, v kateri hoče mirno preživeti in dovršiti nalogo, ki mu je usojena na tleh naše zemlje.

V tem znamenju pozdravljamo sveti Božič, Sveto noč, spomin našega odrešenja in uteho človeškega srca. Minila bo vojska in šli bodo mimo nas ti resni časi in na našo domovino bo padla zopet rosa blagoslova in miru. Naši očetje in sinovi se bodo po končanem boju zopet vrnili pod domače krove k svojim družinam.

Sveti božični duh, ti duh večnega upanja in večnega zelenja, ostani vedno v nas in nad nami kot središče našega življenja in cilj in konec našega hrepenenja.

Pozdravljen nam sveti Božič, pozdravljeni naši junaki!

Jugoslovan. Stokovna Zveza.

Predsedstvo J. S. Z. in uredništvo »Naše Moči« javljata, da zapisnikar J. S. Z. urednik Francišek Kerhne, zapusti Ljubljano, ker je imenovan za župnega upravitelja v Vavti vasi na Dolenjskem in zato izstopa iz načelstva J. S. Z. Slovenska krščanska socialna delavska organizacija bo pogrešala gospoda Kerhnetu. Sodeloval je veliko v naši delavski organizaciji: na sestankih, sejah, shodih in na socialnih tečajih. Zelo veliko je pisal tudi v »Našo Moč«. Upamo, da ji ostane i v bodoče zvest. Težko ga bomo pogrešali na polju slovenske krščanske socialne delavske organizacije, kjer je duševnih delavcev tako malo, in njegovega dela in njegovega prevdarnega sveta. Za vse, kar je dobrega našemu delavstvu storil: Bog plačaj!

Predsedstvo J. S. Z.

Uredništvo »Naše Moči«.

Jožef Gostinčar s. r., Miha Moškerc s. r.

je mikala visoka plača. O sebi začne misliti, kako da je izobražen. Spreten je bil. S tovariši v pisarni dobro izhajajo.

Lovčnova se veseli njegove sreče. Misli, da zdaj po dveletni tajni zaroki se kmalu poročita, ker so se izpremenile razmere. Kamnar tudi misli, naj bi zaroko proglasil, a odločiti se le ne more. Nevarna sreča ga nekoliko zmede. Boji se, kaj ko bi zaroka z Lovčnovo, navadno žensko brez premoženja, slabo vplivala na novega, bogatega gospodarja. Ljubezen nasproti deklici, ki ji je bil vse, se pričinja ohlajati.

Ona niti ne slutí, kaj da se godi z njim. Hoče pa, naj se zaroka proglasi. On zna njeno željo z raznimi pretvezami zavlačavati. Odkar Kamnar dobiva visoko plačo in občuje večinoma z bogatimi, veuleglednimi tvrdkami, je postal drugi človek. Prejšnja priprostost in skromnost izgine, bahač postane, ki hvali sebe. Nazori o zvestosti in poštenosti so se umaknili pohlepu po velikih razmerah in po bogastvu. Nikakor ne zanemari svojih dolžnosti, hlepi pa, da postane prvi.

Bradov je zelo bogat mož, a tudi domačo družbo večkrat tudi pisarniško osobje. Povabi tudi nekoč Kamnar-

NAJVIŠJE CENE KROMPIRJU.

Načelstvo J. S. Z. se je potegnilo že opetovano za to, da se določijo najvišje cene najvažnejšim živilom. Moki in žitu so že določene. Zdaj so se določile tudi krompirju v veliki trgovini. Za kupčijo na drobno jih določijo deželne oblasti. Prepričani smo, da se to kmalu zgodi. Veseli nas osobito, ker odredba tudi obsega določila, da se lahko zaloge, če jih kdo noče prodati, posili prodajo. V sedanjih vojskih časih je popolnoma umestno, da se špekulacija z živžom prepreči. Navajamo besedilo važne odredbe. Slove:

Odredba trgovinskega, poljedelskega in ministra notranjih stvari 19. decembra leta 1914

o določitvi najvišjih cen krompirju.

Temeljem cesarske odredbe dne 10. oktobra 1914, drž. zakonika št. 274, dokler traja vojskino stanje in po njem povzročene razmere, odreja:

§ 1.

Pri prodaji krompirja v veliki trgovini se ne smejo prekoračiti sledeče najvišje cene. (Cena se razume v kronah za meterčni stot, to je 100 kilogramov. Krompir se deli v krompir, ki je izbran, in sicer rumen, bel in rdečkast. Navajamo ga s črko a), s črko b) označujemo nezbran krompir, ki je namenjen industriji in za pitanje živine.)

Nižje Avstrijsko a) 9, b) 6; Zgornje Avstrijsko a) 10, b) 6; Solnograško a) 10,50, b) 7; Štajersko a) 10,50, b) 6,50; Kranjsko a) 10,50, b) 6,50; Goriško, Trst, Istra a) 11, b) 7; Tirolsko a) 11, b) 6,50; Predarlško a) 11, b) 6,50; Češko a) 9, b) 6; Moravsko a) 9, b) 6; Šlezija a) 9, b) 6; Dalmacija a) 12, b) 7 kron.

§ 2.

Veletrgovina v smislu te naredbe je obrat med proizvajalci, trgovci in izdelovalci.

V § 1. določene najvišje cene se ne smejo prekoračiti tudi v posrednjem obratovanju med proizvajalcem (kmetom) in porabljevalcem.

§ 3.

Najvišje cene veljajo za kraj pogodbene dobave za 100 kg brez vreče proti plačilu v gotovini (netto per kasa). Če kupec ne dobavi vreče, je prodajalec upravičen pri prodajah od nalagalne postaje, da na kupčev račun dobavi potrebno slamo za opremljenje voza in da se krompir pokrije.

Najvišje cene vsebujejo stroške nakladanja in vožnje do nakladalne postaje.

§ 4.

Politična deželna oblast je pooblašena, da sme določiti mali trgovini

najvišje cene, upoštevajoč v veliki trgovini določene najvišje cene.

Lastnika krompirjevih zalog lahko politična deželna oblast pozove, da jih dobavi, v kolikor jih ne potrebuje za domačo rabo, po določenih najvišjih cenah. Poljedelcem in obrtnikom se morajo prepustiti tiste množine, ki jih potrebujejo za nadaljevanje poljedelstva, oziroma za njih obrtne obrate.

Če se lastnik brani ugoditi pozivu, lahko politična deželna oblast zaloge na račun in stroške lastnika zaloge proda; prodajalno ceno mora določiti politična deželna oblast, ki naj jih, upoštevajoč najvišje cene in kakovost in uporabljivost blaga zaslusavi strokovnjake, končno veljavno določi,

§ 6.

Ta odredba se ne ozira na dobavo krompirja iz carinskega inozemstva.

§ 7.

Za obrat s semenskim blagom lahko poljedelski minister na predlog kakor kmečke korporacije ali c. kr. semenske nadzornevalne postaje na Dunaju dovoli izjeme od določil te odredbe.

§ 8.

Prestopke določil te odredbe in z ozirom na njo izdanih predpisov kaznujejo pri prodajalcih politične oblasti prve instance z denarnimi globami do 5000 kron ali pa z zaporom do 6 mesecev.

§ 9.

Ta odlok se uveljavi 23. decembra 1914.

Heinold m. p.

Schuster m. p.

Benker m. p.

Organizacije J. S. Z. naj pazijo, da se bodo povsod v veliki trgovini te cene upštevale in da se bodo tudi izdane najvišje cene za prodajo na drobno upštevale. Vsak slučaj, ki bi ne odgovarjal postavnim predpisom, naj se takoj nemudoma, s pričami seveda, naznani pristojnemu političnemu okrajnemu glavarstvu, oziroma dotičnemu magistratu, da se oderuhi z živili kaznujejo, kakor pošteno zaslužijo.

Načelstvo Jugoslovanske Stokovne Zveze.

† Ivan Zakrajšček.

V Vavti vasi na Dolenjskem je umrl p. g. župnik Ivan Zakrajšček. Spominjamo se blagega rajnika, ki je bil velik prijatelj naše slovenske krščan-

po je, če si pogoščen pri taki elegantni in bogato obloženi mizi med bogatinci. Tak bi tudi sam rad postal. Vleklo ga je k zapeljivemu zlatu.

Pravzaprav je nameraval obiskati njo, ki ga je tudi čakala. Bogastvo pri Bradovu ga pa tako zmede, da že o sebi misli, češ da je že tudi on bogat. Prične se sramovati znanja z Lovčnovo. Hlepeti prične po bogati nevesti. Le bogastvo in bogate ljudi še ceni, dobro zvesto srce, izobraženost mu je manj vredno. Ne gre k njej, marveč v neko fino gostilno, ki je podobnejša razkošnemu Bradovemu kakor priprostemu njenemu stanovanju.

Ko prespi svoje visokoleteče, ošabne sanje in ko mora zopet v pisarno, se nekoliko iztrezni. Uvidi, da še ni bogat in da tudi kmalu ne postane. Zaveda se, v službi bogatega moža se nahaja, a zato sam še ni bogat. Če slučajno svojo sedanjo službo izgubi, ne ve, če zopet takoj tako službo dobi. Bolje je zato, da proglasi zaroko z Lovčnovo.

Sebičen mož misli le nase. Niti na misel mu ne pride, da je ona že mati, ker je preveč na njegovo zvestobo gradila in je zato tudi nanj popolnoma navezana. Kljub temu misli na to, kaj da je zanj prav.

sko socialne delavske organizacije. Pa-sti-roval in deloval je sicer v čisto kme-čki župniji, v kateri delavcev ni, a kljub temu je blago srce vzornega ka-toliškega svečenika prav dobro znalo ceniti važnost in potrebo katoliške de-lavske organizacije in dobrega katoli-škega delavskega tiska. Zvest prijatelj je bil i našemu listu od izpočetka sem. Naročen je bil na naš list ves čas, kar izhaja. Ponovno nas je blagi rajnik bodril, naj nastopamo krepko za pra-vice delavstva. Za list je pošiljal običaj-no višjo kot običajno naročnino in pri-stavljaj, še več bi poslal, ko bi mogel. Ni ga zdaj več. V najboljši moški dobi, rojen je bil leta 1866., se je zdelo Go-spodu, da je skromni in dobri in zve-sti njegov služabnik si nabral dovolj zaslug in poklical ga je iz te solzne do-line! Delavci, delavke! Spominjajte se svojega zvestega in dobrega prijatelja v molitvi!

× × ×

O rajniku, prijatelju slovenskega kršč. soc. delavstva pišejo »Dolenjske Novice«:

Dne 16. decembra ob 3. uri popol-dne so zapeli kapiteljski zvonovi ter pošiljali glas bližnji vavtovaški župni-ji, da se vrača vanjo njen duhovni pa-stir J. Zakrajšek, a zdaj zadnjikrat k večnemu počitku. Župnik Zakrajšek je že pred več tedni iskal pomoči v bolni-ci čč. usmiljenih bratov v Kandiji, a zdravniki so spoznali, da zanj ni več zdravila. Čuteč svoje pešanje je župnik vložil prošnjo za vpokojitev — a že 15. decembra proti jutru se je oglasila smrtna dekla ter ga rešila vseh nadalj-nih skrbi. Župnik Zakrajšek je bil ro-jen na Blokah 13. oktobra 1866. Po do-vršeni gimnaziji si je izbral duhovni-ški poklic ter bil v mašnika posvečen dne 19. julija 1890. Poslan je bil za kap-lana v Metliko, kjer se je s svojim mi-lim značajem takoj priljubil belokranj-skim vernikom, ki ga imajo še zdaj v blagem spominu. Od tam je šel kapla-novat v Šmarje pod Ljubljano. Ko je bila fara Vavta vas izpraznjena, je leta 1897. novomeški kapitelj kot patron prezentiral g. Janko Zakrajška za žup-nika, ki je od tedaj skozi 17 let vodil to važno župnijo z vso vno skrbne-ga duhovnega pastirja. Vsled svojega mirnega značaja je bil priljubljen pri vseh, ki so prišli z njim v dotiko. Ko je bilo treba tudi na našem Dolenjskem nasproti stopiti medlemu narodnja-štvu, ki je pod blestečimi frazami le preveč širilo puhli liberalizem tudi med priprosto verno ljudstvo, bil je Zakrajšek med prvimi sodrujniki no-ve živahne organizacije na izobraže-valnem in narodnogospodarskem polju. Hranilnica in posojilnica v Kandiji ga šteje med svoje ustanovitelje. Ostal jej je odbornik kako desetletje, dok je za svojo župnijo z ondotnimi somišljeniki osnoval lastno posojilnico. Da bi se med župljani bolj razširilo hrepenenje po dobrem čitvu in ljudstvo imelo tu-di primerno zabavo, je ustanovil iz-obrazovalno društvo, ki je skrbelo za poučna predavanja. Dijaška kuhinja v Novem mestu je imela v njem zvestega podpornika. — Za »Dolenjske Novice« je bil Zakrajšek vedno vnet in uprav v njegovem župnišču se je porodila mi-sel, da jih je treba vzdržati in zmiraj bolj razširjati. Ko so letos zopet začele izhajati kot tednik, spomnil se jih je z večjim darom vedoč, da brez žrtev ne dosežemo večjega uspeha. — Kot

Ko zopet sedi v pisarni za svojo mi-zo in pridno dela in ko sklone še ugod-ne kupčije, se zopet prevzame in ne misli niti na to, da bi kdaj svojo službo izgubil. Domišlja si, da mora že gos-podarjev namestnik postati.

Zvečer gre le k nji. Opravičiti se ne misli, ker ga prejšnji dan ni bilo. Videti hoče le, kako se ji obnaša obrt. Sprejme ga, kakor vedno prijazno in ljubeznjivo, rahlo mu očita, zakaj da ni prišel v nedeljo. Poizkuša se izgo-varjati, a ne dolgo; razgovor zavije na druge stvari. Ne zdi se mu vredno, da govori o prejšnjem dnevu. Vpraša, če je veliko dela. Ona pritrdi. Zadovoljno prikima, sam pri sebi pa misli, kako drugačno in koliko lepše je pri Brado-vu. Njo njegovo obnašanje neprijetno zadene. Misli, da je imel v službi nepri-jetnosti in ga vpraša. Odmaja z glavo in se pripravi, da gre. To ji je preveč. Zahteva, naj pove, zakaj je tako pust, a ostane kljub temu dolgočasen. Ko si-li ona, naj razglasi zaroko in ga opozo-ri na njegov dolžnost, ji odgovori: Tr-govskih poslov je toliko, da zdaj niti na javno zaroko ne misli. Hitro in hladno se poslovi. Odide . . .

somišljenik S. L. S. je povsod posegel v boj, kjer je bilo treba nasprotniku preprečiti dostop med dobro ljudstvo. V veliki šmihelsko-stopiški občini je bil do zadnje volilne dobe, ko se je kandidaturi odpovedal, mnogoletni odbornik. Pri državnih in deželnozborskih volitvah je bil izkušen voditelj svojega oddelka tam na razpotju ob Krki. Le malo zakrknencev ni hotelo poslušati njegovega očetovskega glasu misleč, da njegova miloba vse pozabi, vse prenese. Župniku Zakrajšku je bila pri srcu lepota hiše Božje. Pred leti je dal prenoviti farno cerkev, znotraj jo je preslikal s prav okusnimi barva-mi. Nove orgle lepo povzdigujejo služ-bo Božjo. Notranje duhovno življenje faranov je prenavljal s sv. misijonom, duhovnimi vajami, Marijino družbo itd. Dober pastir svojim ovčicam. Pre-zgodaj si se ločil izmed nas, pogrešali te bodo prijatelji in rodoljubi. A tolaži nas misel, da si že prejel plačilo zve-sega služabnika. Blagi Janko počivaj v miru!

× × ×

Župnik Janko Zakrajšek je bil dne 16. decembra popoldne ob 3. uri v mrtvašnici usmiljenih bratov cerkve-no blagoslovljen in potem prepeljan v Vavto vas. Mnogo voz spoštovanih žup-ljanov je spremljalo z venci ozalšano krsto, katero je obdajal kot častna stra-ža oddelek uniformirane požarne brambe. Pri blagoslovu so bili navzoči kanonik Žlogar, dež. poslanec in župan Zurec, p. prijor in več drugih znancev. Dne 17. decembra ob 10. uri je bil slo-vesen pogreb v Vavta vasi. Spreveda se je udeležila šolska mladež s svojim p. n. učiteljstvom, Marijina družba z za-stavo, občinski zastop, požarna bram-ba, izobraževalno društvo in mnogo ljudstva iz vse okolice. Društva so no-sila tudi krasne vence z udanostnimi napisi do prečastitega umrlega. Pred krsto je šlo 23 gg. duhovnih sobratov s p. n. g. proštom novomeškim, ki je v nagovoru omenjal delovanje pokojnega župnika po Srcu Jezusovem ter vernike ginil do solz. Pri pogrebu smo opazili g. dež. poslanca in župana Zureca, šol. nadzornika Lavtižarja in več drugih gg. od blizu in daleč. In tako zdaj du-hovni pastir Janko počiva med svojimi ovčicami. Naj mu sveti večna luč!

† Anton Verovšek.

V nedeljo 20. decembra 1914 je umrl odlični igralec slovenskega gle-dališča. Ob njegovi smrti plaka tudi slovensko kršč. soc. delavstvo. Rajnik se je učil drame pri diletantskih pred-stavah v Katoliškem društvu rokodel-skih pomočnikov. Že kot slaven igralec je pred leti rad na prošnjo Štefeto-vo nadziral v Katoliškem domu takratni delavski oder S. K. S. Z. Tudi ko je že nosil kal smrti v sebi, je nastopal v Ljudskem domu. Blag mu spomin!

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

DRAGINJA.

»Fachblatt der Tabakarbeiter« pi-še (št. 23).

Vsak veliki dogodek povzroči po-sledice, ki jih sam kot tak ne namera-va, tako je tudi sedanja vojska, naj-večji in najstrašnejši dogodek svetov-ne povestnice, povzročil prikazni, ki dasi niso naravne, globoko posegajo v razmere vseh. Ne govorimo tu o pre-tresljajih, ki zadevajo marsikatero rodbino radi smrti ali ranjenja svojih dragcev; pečati se hočemo z življenj-skimi razmerami tistih, ki so ostali doma.

Kmalu potem, ko je izbruhnila voj-ska, se je pojavila brezposelnost tako, kakršne še nismo v tej veličini in ta-ke doživeli. Vojska je, o tem ne dvo-mimo, celo naše gospodarsko življenje zelo pretresla. Marsikateri tvorničar ni mogel več prodajati blaga. Tisti deli in-dustrije, ki razpečava blago v inozem-stvo, ga vsled naših sovražnikov več ne more. Industrija, ki razpečava razkoš-no blago, je tudi morala omejiti izdelo-vanje. Umevno je, da so navedene in-dustrije ustavile ali vsaj omejile svoj obrat; a neumljivo je, da so odpuščale delavstvo tudi take industrije ki se jim ni bilo treba bati, da bi njim dela pri-manjkovalo. Hvala Bogu, razmere so se že nekoliko izboljšale; gospodarstvo se polagoma okrepuje; prilike za zaslus-žek in za delo je vedno več. Kljub temu daje vojska razmeram jasno svoj pečat. Ne moremo se govoriti, da naše gospodarsko življenje splošno napre-duje.

Velika brezposelnost je učinkovala v marsikaterih rodbinah naravnost uničevalno. Vedno hujša draginja je storila še svoje, da se je povišala beda najširših plasti. Nobena draginja ka-kor sedanja se ni tako hudo čutila. Umevna je bila draginja prve dni po vojski, a zdaj pravega povoda za dragi-njo ni bilo. Le pohlep po dobičkariji in po špekulaciji posameznikov jo je po-vzročil.

Letošnja žetev, znano je, ni le do-bra, marveč prekaša precej lansko. Najvažnejša živila se ne smejo izvažati. Ves pridelek in tudi ostale lanske zaloge so ostale doma. Mogoče se je ne-kaj živil več potrebovalo, a poskočila potreba nikakor ni tako močno, da bi se pomanjkanje čutilo. Draginjo je predvsem povzročil nakup velikih množin in ker so se zaržavale zaloge. Samo cene pšenice so poskočile, odkar se je pričela vojska, za 53 do 62 odstot-kov. Pognala je cene kvišku poljedel-ska borza. Neobhodno potrebno je, da borzo zapro. Ob času svetovne trгови-ne; bodi, je morebiti nekaj pomenilo, zdaj pa le umetno draži cene žitu in moki.

Za 20 do 120 odstotkov so se povi-šale cene krompirju, čebuli, fižolu in grahu, leči in ječmenčku.

Reš zadnji čas je bilo, da so se do-ločile najvišje cene.

Zdravstvo.

LEPOTA.

I. Voda.

Pravo splošno zdravilo tudi za ne-govanje lepote je voda. Če vodo pamet-no in koristno uporabljáš, dosežeš iah-ko veliko z njo. Ne smeš mi pa nikakor misliti, da ti svetujem le čisto, mrzlo vodo. Voda se mora uporabljati marveč različno topla, hladna voda, s katero se umivaš in vedno toplejša, do parne ko-peli.

a) Mrzla voda.

Ne zanikavam, češ, da mrzla voda ni za zdravo, a tudi za bolno telo važno zdravilo; res je. Opozoriti pa moram, da, če prevečkrat umivaš lice z mrzlo vodo, ti lahko tako umivanje škoduje, osobito če je koža nežna. Pravijo, da je ohranila Diana Poiters svojo lepoto, ker se je mnogokrat umivala in kopa-la v mrzli vodi, a čudim se, ker je kljub tolikemu umivanju ostala lepa.

Winternitz, priznan strokovnjak, piše o tistih, ki so čez vse zaljubljeni v mrzlo vodo: Njih koža je suha, po-dobnja usnju, negibčna, brez masti, revna krvi in napravlja vtis pletenine, ki je brez življenja. Mogoče sicer, da ta-ka koža ni občutljiva nasproti vremen-skim izpremembam, a lepa ni.

Kdor hoče, da ostane lep, naj se ne umiva dlje časa s samo mrzlo vodo, a dosežejo se le tudi z njo lepi uspehi.

Mrzla voda prežene s kože kri, za-to zblediš, ko se z njo umivaš, a takoj nato zopet pritisne kri v njo, kar se lahko poviša, če krepko kožo drgneš. Če ostaneš več časa v mrzli vodi, koža zopet obledi.

V olupševalnem oziru telesa se gle-de na kožo uporabljá mrzla voda, če je hočeš utrditi. Če zardiš ob najmanjši priliki, se umivaj z mrzlo vodo; utrdi ti kožo in uredi prtok krvi. Če je mrzlo ali tudi le hladno in ti postane obraz rad višnjevo rdečkast, ki ni lepo, se morebiti dvakrat na dan umivaj z mrz-lo vodo in si krepko drgni kožo. Izbolj-šala se ti bo napaka, če jo tudi morebiti ne odpraviš popolnoma. Mrzlo vodo uporabljaj tudi, če se ti zdi, da je koža na obrazu premehka, gobasta.

Splošno nočem preveč grajati sta-re, vkoreninjene navade, da se umiva vsako jutro obraz z mrzlo vodo. Pri-pomniti moram le, da vsakdanje umi-vanje z mrzlo vodo škoduje koži. More-biti kaže, da se nekatere dni umiješ s toplo vodo. Vsekakor pazi, da si dobro obrišeš obraz.

Ko se umiješ, ne vojdi nikdar takoj v suh, mrzel zrak. Če pa že moraš iti, čuvaj kožo ob mokrem vremenu z naj-tanjšo plastjo kake kreme (mazilo), mo-rebiti grška krema, stane približno 1 K 40 vin škatulja.

Ni vseeno, s kakšno vodo si umi-vaš obraz. Pesniki in tudi dekleta na deželi večkrat zelo hvalijo jutranjo ro-so, češ, da ti olepša lice. V tej veri, ki seveda nikakor ni znanstveno dokaza-na, se koplje Egipčanka v Nilu, Indijka pa v Gangesu, češ, da ostane mlada in lepa. Brez praznovestva ti pa priporo-čam, če se le moreš, umivaj se z mehko rečno vodo in z deževnico rajši, kakor pa s trdo vodo.

Mrzle kopeli, mrzlo vdrgnjenje in zavijanje so za gojitev lepega obraza in lepe kože sploh manjše vrednosti, več-je pa za splošno negovanje lepote. Zdravljenje z mrzlo vodo je s primerno

hrano pripravno, da odstrani nelepo suhoto, a podrobnosti ne navajam, ker mora zdravilno kopanje nadzorovati in odrediti le zdravnik.

Vojni dogodki

od 15. do 22. decembra.

Boji z Rusi.

Avstrijske čete so premagale v osemdnevni bitki pri Limanovi Ruse in jih prisilile, da so se umaknili. Vsled te zmage so Rusi tudi drugod morali iz-vajati posledice. Pričeli so se na celi nad 400 km dolgi črti od Karpatov do izliva Bzure v Vislo zahodno od Varša-ve umikati. Odločitev v tretjem delu vojske proti Rusiji je padla na obeh krilih. Operacije so se pričele z nenad-no ofenzivo neke nemške armade nad Vislo in Varto. Nato so se razvili na celi črti hudi boji, ki so bili posebno pri Lodzu in Lowiczu izredno srditi. Dne 6. decembra je padel Lodz v nemške ro-ke in Rusi so se morali umakniti do re-ke Miazge. Po teh velikih bojih je na-stala na severnem Poljskem nekaka pavza do 12. decembra; Nemci so sicer še nadalje napadali, vendar so se boji vršili vedno na istem ozemlju. Sedaj se je pričela velikopotezna ofenziva v za-hodni Galiciji. Nemški zmagi je sledi-la dne 12. decembra velika naša zmaga pri Limanovi. Bitka se je pričela dne 6. decembra. Dne 7. decembra je izvojevalo naše levo krilo velik uspeh z osvo-jitvijo močno utrjenih ruskih posto-jank med Vjeličko in Limanovo; so-vražnik se je umaknil proti Niepoloni-cam, vendar se je pa še držal pri Tym-barku in Limanovi. Dne 12. decembra je bilo južno rusko krilo pri Limanovi odločilno premagano in prisiljeno, da se je umaknilo. Rusi so se umikali pro-ti spodnjemu Dunajcu, napredovanje avstrijskih čez Karpate prodrlih čet je pospešilo rusko umikanje. Vsled tega umikanja je postal položaj za rusko ar-mado na južnem Poljskem nevaren. Zato so se tudi tu pričeli umikati. Močne avstrijske čete so tudi med Pio-trkowom in Nowo Radomskom prisili-le sovražnika, da se je umaknil. Av-strijske čete so z naskokom osvojile Piotrkow in Przedborz. Velika zmaga naših čet v osemdnevni bitki pri Lima-novi je tedaj odločilno vplivala na po-ložaj celokupne ruske armade. Zasle-dovanje ruskih čet je sedaj v polnem teku. Rusi so imeli v teh bojih ogrom-ne izgube. Angleški listi jih cenijo na 250.000 mož.

Vojska s Srbijo.

Naša zadnja ofenziva v Srbiji se je pričela v zadnji tretjini meseca okto-bra. Trajala je brez odmora in brez po-čitka 6 tednov. Na popolnoma razmoče-nih, ilovnatih cestah so bili ljudje in živina več ali manj izčrpani. Obleka je komaj varovala ljudi pred slabim vre-menom. Dovož živil in streliva je zadel na velike težave. Srbska armada, ki se je umikala, je pustila za boje z našimi četami le nekatere zadnje oddelke; sa-ma pa je zasedla že prej določene toč-ke. Dobivala je nove čete in vojni ma-terijal. Več dni je počivala in je dobro pripravljena čakala na naše prodirajo-če čete. Boj je sovražnik zopet pričel z zelo ugodnimi pogoji. Pred Arangjelov-cem in Gornjim Milanovcem kakor tu-di južno od Valjeva so zadele naše čete na pripravljene sovražnikove postojan-ke. Naše vsled prodiranja utrjene če-te niso mogle razviti tiste napadalne moči, ki bi bila potrebna, da bi se bil srbski odpor udušil. To se je poročalo tudi uradno. Naše čete so ponovno po-izkušale boj s spočitim sovražnikom; a neenako razmerje sil je končno učin-kovalo in morali smo se umakniti. Na-glašamo, da so se naše čete šele umak-nile, ker ni kazalo, da bi se Srbi vnovič napadli. Vsi sofijski listi naglašajo, če tudi so Srbi zasedli svoje prejšnje po-stojanke in četudi se je avstrijska ar-mada po izvedenih junaških činih umaknila, srbska armada svoje zmage ne bo dolgo uživala, ker nova avstrij-ska ofenziva gotovo radikalno izpreme-ni položaj. Niti Srbi sami ne smatrajo izida teh bojov odločilnim in niti ne zakrivajo, da se prava vojska šele se-daj prične.

Na francoskem bojišču

pretekli teden ni bilo važnih dogod-kov. Angleži so zopet pričeli s svojih ladij obstreljevati belgijsko obal. Za Ypern so se vneli hudi boji, na ostali bojni črti je pa povečini delovala le ar-tiljerija. Napredovali niso niti eni niti drugi.

Angleži so se zelo razburili in pre-strašili, ker so

Nemci napadli angleško obal.

Več nemških križaric se je dne 16. decembra nenadoma pojavilo ob vzhodni angleški obali in pričelo obstrelje-vati angleška pristanišča Hartlepool,

Westhurtlepool, Whitby in Scarborough. Obstreljevanje je napravilo veliko škodo in tudi zahtevalo obilo človeških žrtev. V boju, ki se je nato razvil na morju, sta bila potopljena dva torpedna rušilca, en angleški rušilec in neka križarica pa je bila močno poškodovana. Nemško brodovje je trpelo le neznatno škodo in je srečno ušlo.

Turčija v vojski.

Na Kavkazu kakor tudi na bojišču proti Angležem zadnji teden ni bilo večjih bojov. Turki so zasedli mesto Se-rail v vilajetu Van ob perzijski meji ter zavzeli tudi važne griče okoli mesta Kotur.

V EGIPTU

je angleška vlada proglasila svoj protektorat in imenovala za egiptovskega sultana Hussein Kemal pašo, ki je najstarejši princ družine Mehemed Ali.

Maršal nadvojvoda Friderik.

Odkar je umrl nadvojvoda Albrecht, zmagovalac pri Kustoci, naša armada ni več imela maršala. Vsak je znal, da more le velika vojska, gromenjen topov armadi roditi novega maršala.

Vojska traja zdaj nad štiri mesece. Huda, silovita vojska. Naša armada je v teh vojskah priborila novih lavorik na svoje častiljive zastave.

Naš ljubljeni vladar je upoštevaljoč velikanske zasluge vrhovnega poveljnika armade nadvojvoda Friderika povišal za maršala.

Nadvojvoda Friderik je bil rojen 4. junija 1856 na Moravskem. Bil je drugi sin nadvojvode Karla Ferdinanda. Po dovršenih študijah je vstopil dne 14. marca 1871 kot poročnik v tirolski polk cesarskih lovcev. V vojaški službi je hitro napredoval in je bil novembra leta 18882 povišan za generalnega majorja, leta 1886 za podmaršala, majnika leta 1884 je bil povišan za feldcajmajstra.

Dne 25. junija leta 1907 je bil nadvojvoda Friderik povišan za višjega poveljnika avstrijske deželne brambe. Po smrti rajnega prestolonaslednika ga je cesar imenoval za svojega prvega vojaškega svetovalca. Ko je izbruhnila svetovna vojska, ga je pa naš sivolasi vladar imenoval za višjega poveljnika armade.

Marija upanje in pomoč vojakov.

Bilo je na bojnem polju nekega dne meseca oktobra. Zjutraj zgodaj smo dobili povelje, skuhati hitro zajutrek in iti nasproti sovražniku. Ravno, ko smo nastopali, predno smo odšli, me nagovori moj tovariš: »Ti, ali si se danes priporočil Mariji?« Mislim sem si, kaj se ta človek drzne tudi v tako resnem trenutku norčevati (Bil je ta mož eden izmed tistih, ki so se ob vsaki priliki norčevali iz molitve, cerkve, duhovnikov in iz vsake pobožnosti, tudi

ni bil več let pri sv. maši in ni prejemal sv. zakramentov).

Ker je bil njegov glas bolj prijazen, sem ga pogledal in mislil sem, kako mu naj odgovorim. Toda on me prehitel in reče: »Jaz sem se Mariji priporočil v varstvo in ji obljubil postaviti spomenik in ne bom nikdar pozabil na njo, če pridem še kedaj zdrav domov.« Ganjen sem bil in solze so mi stopile v oči. Vzdihnil sem: »O Marija, tako veliko milost si mi izprosila. Torej vendar k tebi, o Marija, se v veliki sili in nevarnosti vzdigajo naša srca! Odgovoril sem mu: »Veseli me, dragi prijatelj, da si se spomnil na Marijo, le njej se priporočaj in ona te ne bo zapustila in ti bo pomagala v največji nevarnosti.«

Pa še nekaj: Ko smo bili v bojni črti, krogle in šrapneli so leteli okrog glave, da je bilo groza. Čuti je bilo neprenehoma: O Marija, pomagaj nam! O Marija, varuj nas! Torej tudi tu, ko smo takorekoč gledali smrti v oči, si bila ti, o Marija, naša pomoč, naša varuhinja in naše zadnje upanje.

Naj slovensko ljudstvo tudi zna, kak duh večinoma navdaja slovenske vojake na bojnem polju in naj jih tembolj izroča v Marijino varstvo! Ti pa, o Marija, bodi naša pomočnica in naša varuhinja, ti nas varuj, ti nas brani in vodi nas vojake na bojnem polju, pa tudi naše domače doma! Izprosi nam milost, da se kdaj sestanemo na tem svetu, če ne na tem, pa na onem svetu v nebesih! **Črnovojniški ranjenec.**

Najvišje cene moki.

Vlada je na podlagi skupnih dogovorov z Ogrji postavila za žito in moko najvišje cene. Posameznim deželnim vladam je pa prepuščeno določiti najvišje cene za njih okolišča, to je dežele.

Kakor poročajo listi, so se po raznih deželah določile sledeče cene žitu in fini moki.

	ošena	fini moka za pecivo
	za 100 kg	
Nižja Avstrija	K 40:50	K 67:85
Gornja Avstrija	" 42:—	" 70:35
Solnograško	" 42:50	" 71:19
Stajersko	" 41:50	" 69:50
Koroško	" 41:50	" 69:50
Kranjsko	" 41:50	" 69:50
Tirolsko	" 44:—	" 73:70
Predarlško	" 43:20	" 72:35
Dalmacija	" 44:—	" 73:70
Češko	" 42:—	" 70:35
Moravsko	" 41:50	" 69:50
Šlesko	" 42:—	" 70:35
Budimpešta	" 41:—	" 68:68

Preskrba s surovinami.

Po »Neue Freie Presse« 12. t. m.: V četrtek 10. t. m. je pod predsedstvom podpredsednika Oskarja Heintschela razpravljala industrijski klub o preskrbi surovin za industrijo v vojskih časih. Poročevalec Amtur Kuff-

ler je izvajal: Ozemlje za preskrbo surovin je tako obsežno, da se moramo omejiti predvsem na tiste surovine, ki jih dobimo iz inozemstva. Preskrba s surovinami doma se izvaja popolnoma drugače glede na splošen vojskin položaj, na rapoložljive delavske sile, transport, na sredstva itd. Za našo monarhijo je pa preskrba s surovinami tem večje ga pomena, ker smo deloma glede na našo zemljepisno lego in ker smo glede na uživiljene trgovske navade dolgo časa zanemarjali domače pristanišče. Uvozno pristanišče tvori največkrat tudi trg in zaloge. Navezani smo bili za to na posredovanje nemškega trga. Prepovedi izvoza in prevoza, ki so jih večinoma vse evropske dežele ob izbruhu vojske izdale, so nam od dne do dne zapirale navadne, tudi prijateljske trge. Navezani smo bili na zaloge, s katerimi smo razpolagali v domačih tvornicah. Najboljše smo bili preskrbljeni s predmeti, ki smo jih v mirnih časih nabavljali v Trstu, n. pr. riž, kava, vzhodno idijski bombaž. Najzanesljivejša presrba s surovinami v vojskih časih je tista, ki se že v miru izvede.

Sedanja vojska se v nasprotju s prejšnjimi vojskami vodi ne le vojaško, marveč v veliki meri tudi gospodarsko. Anglija je od prvega dne vojske svoje stališče kot pomorska veselila brezobzirno izrabila in je omejila tudi trgovino nevtralnih držav ne glede na mednarodne dogovore. Samolastno je razširila dosedanje sezname o tihotapskem blagu in je proglasila kot vojno tihotapstvo skoraj vse stvari, ki se prevažajo po morju. Pritiska tudi na nevtralne države, da iz njenih kolonij uvažanega blaga ne smejo drugod kakor doma rabiti. Ne smemo se zato čuditi, če zato nevtralne države tudi pod pritiskom Anglije omejujejo izvoz.

Prezreti se nadalje ne sme, da je vojska odpravila dozdej običajne trgovske navade. Amerika bi zdaj strašno rada razpečala bombaž.

Dr. Friderik Kerminski je nato označil stališče Anglije kot vojujoče in Amerike kot nevtralne države. Sedanja vojska nas uči, da moramo svoje narodno gospodarstvo tako urediti, da se lahko zanašamo na svoje lastne sile.

Novo avstrijsko dedno pravo.

Izpremembe, ki jih ustanavlja cesarska naredba z dne 12. oktobra 1914 drž. zak. št. 276 na polju dednega prava, nanašajo se zgolj na slučaj dedovanja po zakonu, t. j. na slučaj, da zapustnik ni poklical k dedščini nikakih testamentarnih dedičev, redoma torej, če ni napravil nikake poslednje volje ali če je obstoječi testament iz drugih razlogov neveljaven.

Po običnem državljanskem zakoniku so bili k dedščini poklicani zapustnikovi sorodniki šesterih vrst tako, da je bližja vrsta izključevala naslednjo od dedščine. V prvi vrsti bili so torej

poklicani zapustnikovi otroci in drugi potomci (vnuki in pravnuki). Če je zapustnik umrl brez potomcev, tedaj ima dedščina preiti na drugo vrsto t. j. na zapustnikove starše in njih potomce, torej na zapustnikove brate, sestre, nečake itd. Če iz te vrste ni nikakih sorodnikov, poklicani so k dedščini zapustnikovi stari starši (dedi) in njih potomci, torej zapustnikovi strici, tete in teh potomci. Vrsta zakonitih dedičev se je tako nadaljevala do tretjih pradedov: v prvi vrsti so bili poklicani zapustnikovi prvi pradedi, v peti vrsti zapustnikovi drugi pradedi in v šesti in zadnji vrsti zapustnikovi tretji pradedi z njihovimi potomci.

Novo dedno pravo zelo omejuje krog zakonitih dedičev. K dedščini so odslej po postavi poklicane samo prve tri vrste sorodnikov, zaporedoma in druga drugo izključujoč, torej predvsem otroci in njihovi potomci, na to starši in slednjič stari starši z njihovimi potomci. Od četrte vrste pa so poklicani edino le zapustnikovi (prvi) pradedi, ne pa več njihovi potomci. Ti slednji torej več ne štejejo med sorodnike. Ta omejitev dednega nasledstva na prve pradede iz četrte vrste je docela utemeljena. Njen namen je, preprečiti, da se na sebi znatna zapuščina razkosa na tako neznatne dele, da za posameznika sploh nimajo nikake koristi. Zlasti za slučaj, da zapustnikov zakonski drug še živi, je pravičnejše, da zapuščina v celoti pripade njemu, kakor pa da se razdeli med sorodnike, ki se svojih skupnih sorodstvenih vezi morda že davno niso več zavedali.

Važna so določila glede na nezakonske otroke, Po § 754. obč. drž. zak. so bili nezakonski otroci kot zakoniti dediči poklicani zgolj k materni zapuščini, ne pa tudi k zapuščini drugih maternih sorodnikov. Nasprotno je po nezakonskem otroku dedovala le njegova mati, ne drugi njeni sorodniki. Po novem besedilu § 754. obč. drž. zak. so nezakonski otroci glede na svoje dedne pravice napram sorodnikom svoje matere popolnoma enakopravni z zakonskimi otroci. Pred novelo ni imel nezakonski otrok do zapuščine svoje stare matere z matrine strani nikake pravice. Sedaj jo podeduje z enako pravico kakor drugi njeni zakonski potomci. Obratno pa po noveli pristojna sorodnikom nezakonskega otroka enaka pravica kakor do zapuščine njenih zakonskih potomcev. Od očetove zapuščine in zapuščine njegovih sorodnikov ostanejo nezakonski otroci slejkoprej izključeni. Obratno seveda tudi ti do zapuščine nezakonskega otroka nimajo nikakih pravic.

Najbolj se pa novela odlikuje po svojih določbah v korist dednih pravic preživečega zakonskega druga (moža ali žene). Zakonita dedna pravica pri življenju ostalega zakonca je bila sicer v občem državnem zakoniku v gotovih mejah od nekdanj priznana. Po § 757. obč. drž. zak. šel mu je, če se je iz za-

ločbe, na katere se je opiralo pri razsojanju. Ako je dovoljen v dotičnem slučaju priziv (rekurz), mora tudi to naznaniti stranki ter navesti rok za priziv in pa oblastvo, pri katerem se vložil.

Šesttedenski rok za priziv (§ 146. o. r.) proti razsodbam prve in druge instance velja s a m o za slučaje, ki so v tem paragrafu imenoma navedeni, torej:

- pri § 13., 2. odstavku, glede priziva proti prepovedi, da se ne sme vršiti kak s v o b o d e n obrt;
- pri § 14., toda samo za priziv proti prepovedi, da se ne sme vršiti kak r o k o d e l s k i obrt;
- pri § 18., toda le v toliko, kolikor gre za priziv prosilca za koncesijo proti odklonitvi iste, in z omejitvijo, da mu proti dvema enako se glasečima razsodbama ni dovoljen nadaljni priziv;
- pri § 22., če se prosilcu odbije prošnja za koncesijo;
- pri § 40., 2. odstavku, če se prepove napraviti podružnico ali zalogo, oziroma proti odklonitvi koncesije;
- pri § 56., odstavki 1—5, proti prepovedi, da ne bi smel dedič ali legatar vršiti kakega svobodnega ali rokodelskega obrta, ali da bi se ne smelo podjetje prenesti na druge osebe po dejanjih med živimi (1. in 2. odstavku), proti odklonitvi koncesije v tu omenjenih slučajih (3. odstavku), proti odklonitvi nadaljevanja kakega koncesijiranega ali rokodelskega obrta na račun vdove ali nedoletnih otrok (4. odstavku); slednjič proti odklonitvi obrta na račun mase med konkurzno ali zapuščinsko obravnavo;
- pri § 57 za prizive proti odvzetju obrtne pravice na podlagi § 57.

Rok štirinajstih dni za prizive proti razsodbam prve in druge instance velja izjemoma v naslednjih paragrafih obrtnega reda:

- pri § 18., 6. in 7. odstavku, za prizive občin proti podelitvi ali odklonitvi gostilničarske koncesije, toda z omejitvijo, da pristojna občini priziv proti razsodbi prve instance le tedaj, če se je bila koncesija podelila, in tudi le v slučaju, če občina nima lastnega statuta;
- pri § 20., 3. in 4. odstavku, za prizive občin proti podelitvi ali odklonitvi dovoljenja, da se sme gostilničarski obrt premestiti v druge prostore, ter z omejitvijo, kakor pri § 19;
- pri §§ 25—33 za prizive strank v zadevah obrtovalnic (po predpisu § 34 obrt. reda);
- pri § 40., 3. odstavku, za prizive v zadevah obrtovalnic o pri-liki nameravane ustanovitve podružnic ali zalog;
- pri §§ 44—49, toda le tedaj, če je poziv naperjen proti kazenski razsodbi zaradi kakega protipostavnega zunanega označenja ali poseganje v tuje pravice, in z omejitvijo § 150, da ni dovoljen priziv

ona podeljujejo na koncesijo vezane obrte, kolikor naslednji paragrafi ne določujejo kake izjeme;

njim pristojna preiskovanje in kaznovanje prestopkov predpisov tega zakona, kolikor ne nastopi uradno poslovanje rednega kazenskega sodišča (§ 136.).

V primerih neupravičenega izvrševanja obrtov mora politično okrajno oblastvo k preiskavi privzeti odposlanika, ki ga imenuje načelstvo pristojne zadrage, kadar ukrene za ustanovljenje dejanskega stanja opred na licu mesta.

V krajih, kjer so posebna cesarska policijska oblastva, mora se obrtno oblastvo z njimi dogovarjati v tistih primerih, v katerih pridejo vpoštev oziri na javno varnost, npravnost in red.

Politična oblastva prve stopnje so tudi obenem obrtna oblastva prve stopnje, torej okrajna glavarstva, oziroma magistrati v mestih z lastnim statutom.

Kjer se v tem zakonu rabi izraz obrtno oblastvo, razumevati je pod tem obrtno oblastvo prve stopnje, ker oblastva višje stopnje so navadno izrečno navedena kot taka.

Kadar pride vpoštev zasebnopravna zahteva o povrnitvi škode, ki je nastala vsled obrtovanja, ne odločujejo upravna oblastva, ampak civilne sodnije.

§ 142.

II. instanca.

Politična deželna oblastva so druga instanca.

Le-ta so neposredna podeljevalna oblastva:

za vse tiskarske obrte (§ 15., točka 1) izvzemši v § 21., odstavku 3, omenjene obrte;

za podjetja posojevalnih knjižnic in čitalnic (§ 15., točka 2);

za obrtoma obratovano posredovanje služb in mest (§ 21. a);

za podjetja za pokopavanje mrličev (§ 21. g);

za zastavljalne obrte (§ 1. zakona z dne 23. marca 1885. l. [drž. zak. št. 48]);

za obrte stavbinskih mojstrov, zidarjev, kamnosekov in tesarjev (§ 14. zakona z dne 26. decembra 1893. l. [drž. zak. št. 193]);

za tiste obrte, ki so bili po § 24. vezani na koncesijo, ako je bila podelitev koncesije ukazoma pridržana političnemu deželnemu oblastvu;

za tista občasna podjetja za prevažanje oseb, ki se raztezajo na več okrajev iste dežele;

za odobrenje obratovališč, ki se raztezajo na dva ali več okrajev iste dežele;

končno za odlikovanja, omenjena v § 58.

kona rodilo troje ali več otrok, užitek z vsakim otrokom enakega dednega deleža, če je pa preostalo manj kot troje otrok, tedaj mu je pristojala pravica do užitka četrtine zapuščine. Lastnina je ostala v obeh slučajih otrokom. Šele tedaj, če iz zakona ni bilo nikakih otrok, je dobil preživeči zakonski drug poleg drugih zakonitih dedičev četrtino zapuščine v last in šele potem, če iz vseh šestih vrst zapustnikovih sorodnikov t. j. do tretjih pradedov in njihovih potomcev ni bil nikdo poklican k zapuščini, je pripadla ostalemu zakonu cela zapuščina v last.

Po noveli pa je položaj preživelega zakonskega druga izdatno ugodnejši. Preživel zakonski drug namreč sedaj izključuje od enega nasledstva vse zapustnikove sorodnike tretje in četrte vrste razen zapustnikovih starih staršev. To se pravi: Preživel zakonec deli zapuščino samo z zapustnikovimi otroci, starši in njihovimi potomci (brati, sestrami, nečaki itd.) in z zapustnikovimi starimi starši. Če takih sorodnikov ni, pripade mu cela zapuščina v last, torej mu ni treba deliti zapuščine z zapustnikovimi strici, tetami, bratanci, sestričinami itd.

A tudi tedaj, če preživel zakonski drug konkurira z zapustnikovimi sorodniki prve ali druge vrste, oziroma z njegovimi starimi starši, je po noveli na boljšem kot prej. Poleg otrok, oziroma njih potomcev (vnukov, pravnukov itd.) pripade mu ena četrtina, poleg zapustnikovih staršev ali njihovih potomcev (zapustnikovih bratov, sester, nečakov) ter starih staršev pa polovica zapuščine v last. Če pa tekmuje zakonski drug edino z enim parom zapustnikovih starih staršev, tedaj mu pripade tudi tisti del, ki bi odpadel na umrli par starih staršev. V veljavi pa je ostala določba, da si mora preživel

zakonski drug v vseh teh slučajih v dedni delež pustiti vračunati vse tisto, kar mu gre iz zapustnikovega premoženja na podlagi ženitnih ali dednih pogodb. Kljub temu se mora priznati, da nova uredba dednih pravic zakoncev bolje odgovarja sedanjim razmeram in upošteva po zaslugi neprimerno večji pomen ozkih stikov zakoncev s pridobljenim premoženjem, napram že precej zastarelemu principu krvnega sorodstva.

Okno v svet.

Podaljšanje ogrskega moratorija. Ogrski moratorij se je za vse one denarne obveznosti, ki se z moratorijem ne izključujejo, podaljšal do 31. januarja 1915.

Prepoved sladkornega uvoza na Angleško. Takoj po izbruhu vojne sta Avstrija in Nemčija prepovedali izvoz sladkorja, toda ko sta zvedeli, da se je angleška vlada za več mesecev preskrbela s sladkorjem, sta prepoved dvignili. Zato je pa Angleška prepovedala uvažati avstrijski in nemški sladkor, pač pa se sme uvažati iz nevtralnih držav.

Povsod korenjak. Fr. Fluher, vrl slovenski oče in posetnik v Cerknici pri Št. Ilju na Štajerskem, je vedno zvesto stal v prvih vrstah katoliškoslovenskih mož. Letos je dal cesarju in domovini tri svoje sinove. Dva sta odšla na južno, eden na severno bojišče. Ko se je raznesla vest, da je sin France padel na severu, je rekel oče Fluher: »Če je božja volja, pa naj bo! Ako je moj Franc prelil kri za cesarja in domovino, sem lahko ponosen na to!«

Izdajatelj in odgovorni urednik **Jože Gostinčar.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno suknjo za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delni, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, čefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.

Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavica in v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinjših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha.

Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prilike, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštahranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA

Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber voženin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratalo, volne, bombaža, sukanca itd.

Prečitkanje in vezanje monogramov in vsakovrstnih drug-b risb.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Balsam proti želodčnim bolečinam, steklenica 50 v.
Kapljice za želodec, izvrsno, krepljivo in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice soper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjenju otrok in proti potjenju nog, steklenica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salcilni kolodij, za odstranitev kurjih oči in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatla 50 v.
Tinktura za želodec, o-vajselno in želodec krepljivo sredstvo, steklenica 30 v.
Tropčev sok, izvrsen pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

Janko Češnik

(Pri Češniku) LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južinal dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto mleka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 80 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošljite najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109, Josefstädterstrasse šte. 28, Radetzkyplatz šte. 4. V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bozne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči s tukaj navedenih trditi Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

— 278 —

Poleg tu naštetih obrtov podeljuje politično deželno oblastvo še dovoljenje za sledeče obrte: 1. koncesije za napravo in navažanje elektrike; 2. koncesije za ustanovitev instituta postreščekov, ako se želi koncesija za več nego en političen okraj; sicer je pristojno obrtno oblastvo prve stopnje; 3. koncesija za napravo zastavljalnic; 4. za informacijske pisarne; 5. za podjetja za pokopavanja mrličev; 6. za zobne tehnike; 7. za potovalne pisarne; 8. za izdelovanje igralnih kart; 9. za stavbinske, zidarske in tesarske mojstre in kamnoseke; 10. za izdelovanje užigal; 11. za vkladanje zemeljskega olja; 12. za obrt onih, ki na nejavnih prostorih ponujajo osebne službe.

§ 143.

Najvišja instanca.

Najvišja instanca v obrtnih stvarih je trgovinsko ministrstvo. To dovoljuje ista občasna podjetja za prevažanje oseb in odobruje tista obratovališča, ki se raztezajo na ozemlja več kronovin. Ako se tiče stvar tudi kakega drugega osrednjega oblastva, je treba z njim se porazumeti.

Najvišje vodstvo v trgovinskih in obrtnih zadevah, zlasti v zadevah trgovskih gremijev, obrtnih zadrug ali drugih trgovskih in obrtnih korporacij pripada sedaj trgovinskemu ministrstvu.

§ 144.

Postopanje pri zglaševanju obrtov, prošnjah za podelitev koncesij in opuščanje obrtov.

Obrti se zglašajo in prošnje za koncesijonirane obrte se vlagajo pri obrtnem oblastvu prve instance, v kojega okraju bo stojališče obrta. To se more storiti pisмено ali pa ustno na zapisnik. O vsaki zglastitvi svobodnega ali rokodelskega obrta izgotovi oblastvo kratko potrdilo, ako se je to zgodilo pisмено, tekom 48 ur, ako ustno, pa takoj.

Obrtni list se izgotovi v obliki izpiska zglastitve in obseza potrditev, da se je obrt vknjižil v obrtni vpisnik.

Za koncesije se izda pravilen dekret.

Vselej, kadar se izda obrtni list in podeli koncesija, je treba obvestiti zadrugo, katere se to tiče.

Opuščenje (odpoved) obrta velja od dne, katerega se izjavi pri obrtnem oblastvu prve instance, oziroma katerega dospe pri njem. Te prijave niso podvržene kolku.

Kadar se obrt opusti (odpove) ali na drug način neha, pre-

— 279 —

mesti in drugače izpremeni, mora oblastvo od primera do primera pravočasno o tem obvestiti tudi dotično zadrugo.

Le pristojno obrtno oblastvo more izdati obrtni list, oziroma koncesijo; kajti obrt, ki bi se vršil na podlagi obrtnega lista (koncesije), katerega bi ne izdalo pristojno oblastvo, bi ne bil veljaven.

O pristojbinah za naznanitev obrta, oziroma pri prošnji za koncesijo, glej opazke pri §§ 12. in 22. — Obrtni list je prost kolkovne pristojbine, za koncesijski list pa je treba kolka za 2 K.

Kadar obrtno oblastvo izda obrtni list, oziroma koncesijo, mora stranke izrecno opomniti, da pri dohodarstvenem uradu preskrbe dotično dovolilnico.

§ 145.

Obrtni vpisnik.

Pri obrtnih oblastvih prve instance je pisati obrtne vpisnike, in sicer v ločenih oddelkih za svobodne obrte, rokodelske in koncesijonirane obrte; vsaka izprememba v stanju obrtov se v njih vpiše in vselej tudi naznani davčnemu oblastvu in trgovinski in obrtni zbornici.

V nasprotju s trgovinskim registrom služi obrtni register (vpisnik) samo uradnim namenom. Zato oblastva niso dolžna, da bi dajala tretjim osebam (različnim od obrtnih lastnikov) uradna izpričevala o obstoju in vsebini obrtne pravice.

Tudi trgovske in obrtne zbornice morajo voditi sličen obrtni kataster.

§ 146.

Priziv v obrtnih stvarih.

Odloke obrtnih oblastev se naznanjajo strankam z razlogi vred. Stranke imajo proti odlokom obrtnih oblastev prve instance, ako zakon za posamezne primere ne določa drugače, pravico priziva na višje oblastvo tekom 14 dni, proti odlokom obrtnih oblastev druge instance pa tekom štirih tednov.

Ako politično deželno oblastvo potrdi izrecilo obrtnega oblastva prve instance in odbije prošnjo za podelitev koncesijoniranega obrta z ozirom na krajevne razmere, tedaj proti tej odloki ni nadaljnega priziva.

Glede gosliničarskih in krčmarskih obrtov obsegata §§ 18. in 20. posebne določbe.

Ako izve višje oblastvo, da manjka kake zakonite potrebščine, mora uradoma poseči vmes.

Kadar oblastvo presoja kako obrtno zadevo (vlogo, pritožbo i. dr.), mora stranki praviloma naznaniti razloge in zakonite do-